

Nr 171

Utlåtande i anledning av väckta motioner om inrättande av en professur i geriatrik.

(2:a avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru Nilsson och herr Hjalmar Nilsson (I: 267) och den andra inom andra kammaren av fru Johansson *m. fl.* (II: 313), har hemställts att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande snarast möjligt av förslag till anordnande av forskning i geriatrik genom inrättandet av en professur i nämnda ämne vid någon av rikets medicinska högskolor.

Beträffande motiveringen för det motionsvis framförda yrkandet får utskottet hänvisa till motionen II: 313.

Över motionerna har statsutskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttrande från kanslern för rikets universitet efter hörande av de medicinska fakulteterna vid universiteten i Uppsala, Lund och Göteborg samt lärarkollegierna vid karolinska mediko-kirurgiska institutet och medicinska högskolan i Umeå.

Medicinska fakulteten i Uppsala har anfört bland annat följande.

Fakulteten finner, att forskningen rörande processer som medför sjukdom och invaliditet i höga åldrar, på allt sätt bör befrämjas. Den tilltänkta professuren i geriatrik kan emellertid tänkas utformad efter olika linjer. En sådan professur kan tänkas vara mera rent teoretisk och ägnad att t. ex. djurexperimentellt studera åldrandets biologiska natur. En sådan professur kan även utformas med en praktiskt sjukvårdande riktning. Fakulteten finner att professurens närmare utformning förtjänar att utredas.

Fakulteten önskar peka på den svårighet som redan nu är kännbar, nämligen att invärtesmedicinen i så hög grad splittras av de många framväxande subspecialiteterna, att ämnet därav lider ur pedagogisk synpunkt. Av detta skäl önskar fakulteten betona, att det geriatriska ämnet, därest detta skulle utformas såsom en sjukvårdande klinisk disciplin, bör anvisas en patientkategori av betryggande hög ålder, varvid gränsen nedåt icke bör sättas lägre än vid 75 år.

Problemets höga aktualitet och stora omfattning gör att fakulteten önskar i princip tillstyrka motionen.

Medicinska fakulteten i Lund tillstyrker ifrågavarande professurs inrättande, eftersom fakulteten finner det angeläget att ett så betydelsefullt och viktigt område som geriatriken får en fast akademisk förankring.

Medicinska fakulteten i Göteborg har i huvudsak anfört följande.

Det är ingen tvekan om att den medicinska forskningen i landet behöver allt ytterligare stöd, som statsmakterna kan åstadkomma. Genom befolkningspyramidens förskjutning mot högre åldrar har sjukdomar i dessa åldrar kommit att utgöra en allt större del av de sjukdomar, som måste tagas om hand på våra sjukvårdsinrättningar. Detta har lett till uppfattningen att särskilda sjukdomar förekommer, som kan betecknas som ålderssjukdomar. I vad mån så verkligen är fallet kan ifrågasättas, men det råder inget tvivel om att t. ex. atheroscleros kan bidra till ett för tidigt åldrande och därför kan rubriceras som en ålderssjukdom. Ur denna synpunkt vill fakulteten i Göteborg, liksom medicinska forskningsrådets subkommitté för geriatrisk forskning tidigare gjort, framhålla vikten av stöd för forskning inom atherosclerosområdet.

Däremot torde det stora flertalet av de sjukdomar, som förekommer i ett åldrande klientel, inte kunna betraktas som ålderssjukdomar i egentlig mening. Den geriatriska specialiteten är i stället mycket dåligt avgränsad mot medicin, kirurgi och psykiatri, inom vilka områden det vore naturligt att förlägga en del av de forskningsuppgifter, som rör ett åldrande klientel.

Sedan flera år har såväl fakulteten i Göteborg som andra fakulteter begärt förstärkning av sina högre tjänster både i fråga om undervisnings- och forskningsprofessorer utan att detta behov har varit möjligt att tillgodose inom ramen för de anslag, som ecklesiastikdepartementet har fått sig tilldelade. Medicinska fakulteten i Göteborg anser alltså fakultetens tidigare framförda önskemål om tjänster vara av större värde även för forskningen inom det område motionärerna avser, än inrättandet av en speciell professur i geriatrik.

Lärarkollegiet vid karolinska institutet har i sitt yttrande anfört bland annat följande.

Den utveckling av sjukhusvården i vårt land, som statsmakterna nyligen planlagt, i anslutning till den s. k. region-vårdsutredningen, innebär att man accepterat valet att inrätta vårdavdelningar för långvarigt kroppssjuka vid centrallasaretten, samtidigt som man därmed tagit avstånd från tidigare förslag om särskilda geriatriska enheter. I betänkandet angående regionsjukvården (SOU 1956: 26) heter det sålunda: »Att sammanföra akut och kronisk kroppssjukvård till särskilda s. k. geriatriska vårdavdelningar för individer över en viss ålder saknar enligt utredningens mening medicinsk grund och är ur psykologisk synpunkt mindre lyckligt».

Lärarkollegiet ansluter sig för sin del helt till denna bedömning. I själva verket är det ju så att en stor del av klientelet på våra invärtesmedicinska avdelningar — de som närmast kommer ifråga när det gäller somatisk geriatrik — redan nu i hög grad färgas av ålderssjukdomarnas problem. Medelåldern på dessa avdelningars klientel ligger vanligen mellan 55 och 60 år, vilket — som av en nyligen vid serafimerlasarettet utförd undersökning framgår — innebär att c:a 30 % av patienterna är över 67 år och de äldsta omkring 90 år. Såväl läkare som medicine studerande kommer därför hela tiden i kontakt med geriatriska sjukdomsbilder i den ordinarie sjukvården och undervisningen.

Beträffande den geriatriska psykiatrin må anföras, att förhållandena ligger till på liknande sätt. Det är ej rimligt att skilja ut psykosor i högre

ålder och behandla dem på särskilda avdelningar. Detta är ur vårdsynpunkt olämpligt, och även irrationellt ur forsknings- och undervisningssynpunkt.

Vad slutligen den geriatriska forskningen angår, framhålles i åldringsvårdsutredningens betänkande (SOU 1956:1) som exempel därpå forskning över åderförkalkning och dess återverkningar på skilda organsystem samt åldringars näringsbehov och ämnesomsättning. Avseende åderförkalkningen, bedrivs som bekant intensivt forskningsarbete över hithörande problem vid flertalet av landets medicinska universitetskliniker, i nära samarbete med teoretiska och kliniska laboratoriediscipliner. För tre av landets professorer i invärtesmedicin representerar sådan forskning deras centrala vetenskapliga intresse. I fråga om åldringarnas näringsbehov och ämnesomsättning torde sådan forskning — om den skall föras vidare än den mer socialmedicinskt betonade forskning, som på detta område bl. a. äger rum i Uppsala — kräva tillgång till speciella utredningsavdelningar för ämnesomsättningssjukdomar (s. k. metabolic wards) vid undervisnings-sjukhusen.

Lärarkollegiet är av den uppfattningen att den lämpligaste vägen att befordra forskningen över ålderssjukdomarnas uppkomst och förebyggande är att statsmakterna, bl. a. genom det medicinska forskningsrådet, effektivt stöder sådant forskningsarbete vid både teoretiska institutioner och kliniker.

Lärarkollegiet vid medicinska högskolan i Umeå har anfört bland annat följande.

Lärarkollegiet finner förslaget om inrättande av professor i geriatrik vid någon av de medicinska högskolorna angeläget och ansluter sig till i motionen framförda motiveringar. Kollegiet förutsätter härvid att professuren avser att gälla somatisk geriatrik och framhåller önskvärdheten av att den i likhet med de nyinrättade professorerna i s. k. tung psykiatri förses med goda personella och materiella forskningsresurser.

Inrättandet av en professor i geriatrik vid medicinska högskolan i Umeå skulle innebära en önskvärd förstärkning av högskolans resurser. Ytterligare skäl kan motivera placeringen av en professor i geriatrik vid medicinska högskolan i Umeå. Den i hela landet skeende förändringen av befolkningens ålderssammansättning med förskjutning mot högre åldersgrupper blir nämligen särskilt uttalad i Norrland.

Lärarkollegiet finner sålunda förslaget om inrättande av en professor i geriatrik vara väl motiverat. Lärarkollegiet skulle med tillfredsställelse se att en sådan professor knötes till medicinska högskolan i Umeå.

Kanslern för rikets universitet har för egen del anfört följande.

Förslaget att inrätta en professor i geriatrik kan i och för sig stödjas av goda skäl. Erfarenheterna från den årliga behandlingen av riksdagspatienter emellertid vid handen, att flera andra områden av den medicinska forskningen måste anses ha högre angelägenhetsgrad än det geriatriska området. Sålunda har förslag om professor i geriatrik icke väckts av någon av de medicinska fakulteterna (motsvarande) samtidigt som många andra förslag framförts, vilka icke kunnat vinna bifall. Jag anser, att tiden ännu icke är inne att fatta beslut om att inrätta en professor i geriatrik.

Stöd till geriatrisk forskning torde emellertid kunna erhållas genom medicinska forskningsrådet och anslag från olika fonder. Jag vill i detta sam-

manhang erinra om den donation å 1 500 000 kronor, som Karolinska institutet genom nådigt beslut den 28 april 1961 erhållit bemyndigande att mottaga från fru Ebba Loo Osterman att användas för att främja vetenskaplig medicinsk forskning, företrädesvis sådan som är av betydelse för geriatriken.

Utskottet. Såsom av universitetskanslerns yttrande framgår har förslag om inrättande av en professur i geriatrik icke väckts av någon av de medicinska fakulteterna (motsvarande). Däremot har många andra förslag av högre angelägenhetsgrad framförts, vilka emellertid icke kunnat vinna bifall. Enligt kanslerns mening är tiden ännu icke inne för att fatta beslut om en professur i geriatrik.

Stöd för geriatrisk forskning kan för närvarande erhållas genom medicinska forskningsrådet och anslag från olika fonder. Kanslern har erinrat om en till karolinska institutets förfogande stående donation på 1 1/2 miljon kronor, att användas för att främja medicinsk forskning, särskilt sådan som är av betydelse för geriatriken.

På grund av vad sålunda upplysts är utskottet — som vill understryka den stora betydelsen av intensifierad forskning på förevarande område — under föreliggande förhållanden icke beredd att tillstyrka bifall till det i motionerna I: 267 och II: 313 framställda yrkandet.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,
att motionerna I: 267 och II: 313 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 20 november 1962

På statsutskottets vägnar:

EMIL NÄSSTRÖM

Närvarande: se under utlåtandet nr 172.